

Neslaganja u pogledu mogućnosti poređenja između Koke i Tirkea ipak nisu suštinske prirode iako oni ne pripadaju istoj školi. Vraćajući se klasicima kritičke teorije Tirke je uočio da se ova antinomija može razrešiti samo ako se različiti zločini objašnjavaju vlastitim uzrocima. Skrenuo je pažnju na nedovoljno shvaćeno Horkhajmerovo upozorenje "Ko ne želi da govori o kapitalizmu treba da ćuti o fašizmu" koje ukazuje na snažnu ekonomsku uslovljenost fašističkih zločina. Povezujući ponašanje državnog aparata i partijske birokratije sa težnjom za profitom moćnih koncerna, Horkhajmer je uveo metodu odgovornog poređenja: suštinu autoritarne države i njen identitet izvodio je iz imanentnih tendencija kapitalizma, a da pri tome nije negirao različite oblike u kojima se može kapitalizam ispoljavati (liberalizam i fašizam). Ovi su slučajni, ali nikako i sporedni, jer je od pobeđe jednog ili drugog oblika zavisio život ili smrt. Pošto se nije moglo predvideti koji će oblik nadvladati, suština nije do kraja odredila ispoljavanje slučaja. Ni Tirke ne misli da su slučajni oblici manje važni od suštine. Horkhajmer je upozoravao da je i boljševizam rezultat autoritarnog kapitalizma, jednako kao i njegova opozicija koja ostaje u koloseku istih odnosa koje želi da izmeni, jer ih vlastitim etatizmom pojačava. Upravo je Horkhajmer pokazao kako se razlikovanjem suštine i slučaja može izaći iz gore pomenutih antinomija, a da se ne zapadne u uzajamno obračunavanje bilansa žrtava. Traženju sličnosti ili razlika između pojava treba prići proveravanjem da li su ove ispravno izvedene. Dakle ispravno izvođenje, a ne istoriziranje. Fašizam je Damoklov mač svake kapitalističke krize i ekspanzije, a staljinizam svake nepodeljene komunističke vlasti i proleterske revolucije. Uprkos organizacionim sličnostima tu leži strukturna razlika (Hoffman, 1970).

Levici nije bilo teško da zapazi da su glavni polemički tabori suočeni u Historikerstreit ćutali o kapitalizmu. Od konzervativaca to se nije moglo očekivati, a Habermas je ćutao jer su svi bili saglasni da o kapitalizmu treba ćutati, zato što se treba o nečem drugom složiti: o novom nemačkom identitetu, ustavnom patriotizmu, okretanju Zapadu. Obe strane su narušeni nemački identitet nastojale da na svoj način obnove: konzervativci ponovnim ustoličenjem nacionalnog, a socijal liberali i liberali novim ustavnim patriotizmom (kome nisu neophodni čvrsti etnički sadržaji). Markuzeov učenik D. Klausen ocenio je Habermasov "ustavni patriotizam" čak kao bespomoćnu kritiku i kućnu zabavu desnice (Claussen 1998). Habermas napada Noltea i Hilgrubera kao da se kod njih radi o reviziji jednog opšte prihvaćenog ubeđenja. To je privid koji je Nolte iskoristio da bi se predstavio kao rušilac tabua i progonjeni. Bila bi to srećna zemlja ukoliko bi bilo tačno ono što Nolte tvrdi da je, naime, Habermas formulisao vladajuće mišljenje. Svaki članak Habermas završava ponudom "ustavnog patriotizma", što je za Noltea i ostale permanentna zabava. Posleratne saglasnosti nažalost nije bilo, a tzv. prevladavanje prošlosti bila je predstava koju su, dodaje Klausen, Habermas i neki mlađi shvatili ozbiljno. Uprkos razlikama kod ocene debate Historikerstreit Kinl, Klausen i Tirke slažu se da ni Habermasova odbrana moderne nije lišena protivrečnosti. U temelju predstave bio je, tvrdi Klausen, društveni i lični kontinuitet nemačkog kapitalizma koji je odgovarao podzemnim osećanjima i svesti a koji su konzervativci hteli da iskoriste. Habermas uvek nudi Nolteu diskusiju, ali Habermasov ideološki umereni metadon, tj. program ustavnog patriotizma ne može zameniti realnu drogu nacionalizma. A teze o "postkonvencionalnom identitetu" isuviše su napadane da bi mogle da učine privlačnim taj metadon, oporo zaključuje Klausen. Krajem 1980-ih u Nemačkoj obnovljena rasprava oko fašizma izoštrila je dilemu između vernosti nacionalnom interesu ili demokratski donetom ustavu. Zbog izraženog osećajnog poistovećivanja sa pomenutim antitezama i visokog stupnja politizacije debate neki pisci su pisali o